

Seleucia

Sayı VIII - 2018

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VIII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia editörler kurulu, destekleri için Mimar Burak Yazıcı'ya (ARCLAND Mimarlık Mühendislik Danışmanlık Sanayi Tic. Ltd. Şti) şükranlarını sunar.

The Editorial Board of *Seleucia* expresses their gratitude for the support of the Architect Burak Yazıcı, owner of the Arcland Architecture.

Seleucia VIII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. *Seleucia* Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır. Yollanan alışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret K. Yegül
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay-Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkırın
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın
Dr. Öğr. Üyesi Figen Çevirici-Coşkun
Dr. Öğr. Üyesi Merih Ereğ
Dr. Öğr. Üyesi. Deniz Kaplan
Dr. Öğr. Üyesi Fikret Özbay
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Öğr. Üyesi Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VIII
Sayı: 8

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Dijital Düşler Basım San. Ve Tic. A.Ş.
Nato Cad. Çınarlı Sok. No: 17
34418 Seyrantepe/Kağıthane
0212 279 64 44
Sertifika No: 12922

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 8 | Nisan - Mayıs 2018

Obelisk Bones

Dikilitaş Kemikleri

Diane Favro

11

Hadrianus ve Sardes Artemis Tapınağı:

Hadrianus Sardes'e Geldi mi, Eđer

Geldiyse...

Did Hadrian Visit Sardis? And if he did...

Fikret Yegül

27

Olba Akropolis Kazılarında Yeni Babil

Damga Mührü

A Neo-Babylonian Stamp Seal from the

Excavations of the Acropolis of Olba

Emel Erten

49

Eski Anadolu Toplumlarında Köpek

Dog in the Early Societies of Anatolia

Fikret Özbay

69

Olba'daki Ok Uçları Işığında Kentteki Askeri

Hareketlilik Hakkında Düşünceler

Thoughts on Military Activity in Olba in Light

of Arrowheads

Tuna Akçay

91

Iğdır'da Bir Orta Tunç Çağı Kompleksi

Aşağı Erhacı Yerleşimi ve Kalesi

A Middle Bronze Age Complex in Iğdır: Aşağı

Erhacı Settlement And Castle

Ayhan Yardımcıel

123

Olba Kazıları Cam Kandil Buluntuları

Glass Lamps from Olba Excavations

Emel Erten – Emine Akkuş Koçak

139

Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nin

Değerlendirilmesi

Evaluation of the Results of the Excavations at

the Northern Church of the Monastery of Olba

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğın

165

Tarsus'tan Yeni Bir Hamam: Tarsus'un Roma

İmparatorluk Dönemi Kentsel Dokusuna ve

Kydnos'un Rotasına İlişkin Yeni Görüşler

A Newly-Discovered Bath Building at Tarsus:

Views on the Urban Texture of Tarsus and

the Flow of Kydnos River During the Roman

Imperial Period

Deniz Kaplan

191

Yeni Bulgular Işığında Urfa'da Neolitik

Dönem

The Neolithic Period in and around Urfa in the

Light of New Findings

Bahattin Çelik-Kaya Tolon

211

Yukarı Dicle Havzası'nda Bir Yeni Asur

Yerleşimi: Aşağı Salat

Aşağı Salat: A Neo-Assyrian Settlement in the

Upper Tigris Region

S. Yücel Şenyurt - Atakan Akçay - İlkey Aklan

233

Bir Grup Geç Roma Sikkesi Işığında Parion

Yamaç Hamamının Son Kullanım Evresi

Hakkında Görüşler

Some Considerations Regarding Final Use of

Parion Slope Bath in the Light of A Group of

Late Roman Coins

Vedat Keleş - Ersin Çelikbaş - Kasım Oyarçın

269

Kitap Tanıtımı

Book Review

Apollodoros Bibliotheka: Yunan Mitolojisi

Hüseyin Üreten

305

Ankara

Yavuz Yeğın

311

Totenkult

Tuna Akçay

317

Suriye, Filistin Ve Batı Arabistan Eski

Eserleri

Murat Özyıldırım

323

PRAEFATIO

Seleucia dergisinin sekizinci sayısını sizlere sunarken, bu yıl da yazarlarımızın değerli katkılarıyla ve zengin bir içerikle sizlere ulaşmayı amaçlamaktayız. Olba'dan gelen yeni bulgularımızı sizlerle paylaşmakta; çeşitli arkeolojik konulara yeni yaklaşım ve yorumlar getiren çalışmaları sunmaktayız.

Hadrianus'un Küçük Asya ziyaretinde geçmişin parlak başkenti Sardes'e uğrayıp uğramadığını merak ediyorsanız ya da Romalıların dev dikilitaşları Mısır'dan koparıp, imparatorluğun başkentlerine nasıl taşıdıklarını bilmek istiyorsanız; Tarsus'ta daha önce bilinmeyen bir Roma hamamı daha mı keşfedildi dersiniz ya da Parion Hamamı'nın son kullanım evresi konusunda sikkeler ışığında bilgilenmek istiyorsanız, eski Anadolu toplumunda köpeğin nasıl bir rolü olduğunu arkeolojik verilerle görmek sizce ilginçse o zaman Seleucia'nın bu sayısını okumalısınız. Orta Tunç Çağı'nın Aras Boyalıları Kültürü veya Diyarbakır Aşağı Salat Kazıları konusundaki çalışmalar ilginizi çekmekteyse ya da Urfa çevresindeki Neolitik Çağ sizce ilgi çekiciyse, doğru kaynak seçmiş bulunmaktasınız.

Olba'da Akhaemenid Dönem öncesinde Yeni Babil varlığını düşündüren bir arkeolojik veri isterseniz, 2017 kazılarında akropoliste ele geçen kalsedon damga mühür ilginizi çekecektir. Kentteki Geç Antik Dönem'i yansıtan manastır kazılarında 2017'de büyük ölçüde açığa çıkarılan Kuzey Kilisesi'nin mimari ayrıntıları; bu kilisenin de içinde bulunduğu yapıların aydınlatılmasında kullanılan cam kandillerin tipolojisi ya da Olba kazılarında bulunan ok uçları bağlamında kentteki askeri hareketlilik ile ilgili bilgilenmek için yine dergimizin bu sayısına bakmalısınız.

Yukarıda belirtilen çalışmaların yanısıra kitap tanıtımlarıyla da içeriği zenginleşen Seleucia'nın yayına hazırlanması aşamasında emeği geçen yazarlarımıza, Homer Kitabevi'ne ve Ayşen Boylu'ya; çalışmalarımızda sabırla bize eşlik eden Sinan Turan'a şükranlarımızı sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret K. Yegül

Prof. Dr. Emel Erten

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

While presenting the eighth volume of Seleucia, we hope to reach you with a rich content by the contribution of our writers. We are pleased to share our interpretations on the latest finds from Olba excavations as well as many other archaeological articles with interesting approaches.

If you are anxious to know if Hadrian visited Sardis during his travel in Asia Minor or how Romans carried huge obelisks from Egypt to the capitals of the Empire; if you want to know about the possibility of a newly-discovered bath building in Tarsus or the last phase of use of the bath at Parion; if you are interested in the role of the dogs in ancient Anatolia, you should see this issue of Seleucia. If you want to be informed about the archaeological evidence for Middle Bronze Age Aras Culture or the excavations of Aşağı Salat at Diyarbakır and the Neolithic Age of Urfa Region, this issue of Seleucia will be the right choice.

We are sure, you will be interested in the Neo-Babylonian chalcedony stamp seal found during the excavations of Olba in 2017. For being aware of the architectural details of the “Northern Church” within the monastery of Olba and for the typology of the glass lamps used for the illumination of the Late Antique interiors (including the Northern Church) in Olba as well as the military activity in Olba in light of arrow heads discovered at the site, you should refer to this issue.

In addition to the articles on above-mentioned topics, Seleucia contains a number of book reviews that will inform the readers on various valuable archaeological publications. We wish to thank our contributors for sharing their studies with us and Aysen Boylu, owner of Homer Books for her help and support as well as Sinan Turan for his patience and assistance during process of preparation of the publication of Seleucia.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret K. Yegül

Prof. Dr. Emel Erten

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Suriye, Filistin Ve Batı Arabistan

Eski Eserleri

Yayına Hazırlayan: Nevzat Artuç

Anı Yayıncılık

216 sayfa

Ankara 2012

ISBN: 978-605-5213-12-1

Suriye, Filistin Ve Batı Arabistan Eski Eserleri

Murat Özyıldırım*

Birçok cephede savaşmak zorunda kalan Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'ndaki zor koşullarına dair yüzlerce yayın bulmak mümkündür. Büyük Savaş'ın hemen öncesinde Rumeli'nin beklenmedik kaybının ardından devletin coğrafi sınırları, kaybedilen topraklara karşın oldukça geniştir ve Anadolu, Suriye, Irak, Filistin ile Arabistan yarımadasının güneydoğu bölümü hariç tümünü kapsamaktadır. Belirtilen coğrafyada hâkimiyetini devam ettiren devlet, bir yandan da söz konusu bölgelerde -kıt imkânlarına rağmen- imar faaliyetleri yapmaya çalışmakta, kültürel araştırmalara izin ve destek vermektedir. İttihat ve Terakki Fırkası'nın en önemli üç isminden biri olan Ahmed Cemal Paşa, Kasım 1914'te IV. Ordu komutanı olarak atanır ve Suriye'ye gider.

1. Dünya Savaşı yıllarında, Berlin Eski Eserler Müzesi Müdürü Prof. Dr. Theodor Wiegand, İhtiyat Yüzbaşı olarak Alman ordusuna katılır ve Suriye'ye gelir. Wiegand, IV. Ordu Kumandanı Cemal Paşa tarafından "IV. Ordu Eski Eserler Müşaviri" olarak maiyetine alınır. Prof. Dr. Theodor Wiegand, Cemal Paşa'nın emriyle bölgede eski

* Öğr. Gör. Murat Özyıldırım (MA), Mersin Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Çiftlikköy Kampüsü, Mersin. E-posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr.
Hakeme Gönderilme Tarihi: 29 Mart 2018 ve Kabul Tarihi: 20 Mayıs 2018.

eserle üzerine belgeleme çalışmaları yapar ve araştırmaları, Cemal Paşa'nın maddi desteğiyle *Alte Denkmalar Aus Syrien Palastina Und Westarabien – Suriye, Filistin ve Garbi Arabistan Âbidât-ı Atıkası* adıyla bir kitap olarak 1918 yılında Berlin'de Osmanlıca ve Almanca olarak basılır. Kitabın basılmasının ardından Avrupa basınında esere dair övgü dolu yazılar yayımlandığını bizzat Cemal Paşa'nın hatıratından öğrenmekteyiz.

Dr. Nevzat Artuç tarafından günümüz Türkçesine *Suriye, Filistin Ve Batı Arabistan Eski Eserleri* adıyla kazandırılan kitap, "İçindekiler" ile başlamaktadır. Burada levha numaraları ve inceledikleri yerleşimler sıralı olarak verilmektedir. Kitap, toplam yüz levhadan oluşmakta her levha, okura hakkında bilgi verilen yere dair bir ya da birden çok fotoğraf ve en çok bir sayfalık bilgiyi kapsamaktadır. Adından da anlaşılacağı gibi oldukça geniş bir sahada Prof. Dr. Wiegand dolaşmış ve belgeleme çalışmaları yapmıştır.

Eser, Dr. Nevzat Artuç'un, Cemal Paşa'nın ayrıntılı verilen yaşam öyküsüyle kitabın hazırlanışını anlattığı "Takdim" bölümüyle sürmektedir. Bu bölümdeki bilgiler, kitabın savaş yıllarının zor koşullarında olunmasına karşın nasıl hazırlandığını okura anlatmaktadır.

"İfade-i Merâm (Cemal Paşa'nın Önsözü)" bölümünde, kitabın Osmanlıca – Almanca baskısına Ahmed Cemal Paşa'nın yazdığı "Önsöz" bulunmaktadır. Cemal Paşa, aslına bakılırsa oldukça ilginç bilgiler vermektedir, şöyle; Cemal Paşa, bölgeye geldikten sonra burada eski eserlerin tahrip edilmekten korunması, belgelenmesi, bu eserlere ulaşımın kolaylaştırılması lazım geldiğinden söz etmekte ve ordu komutanı olarak bu konularda çalışmalar yaptığını belirtmektedir. Cemal Paşa'nın Ekim 1917'de kalem aldığı kitaba dair cümleleri, aslında eserin amaç ve niteliğinin adeta bir özeti gibidir; "...Profesör Wiegand, bu tetebbu seyahati esnasında bütün harabelerin ve âsâr-ı kadimenin pek muntazam bir fotoğraf koleksiyonunu vücuda getirdi. Kendisini Berlin'e izam edip bu koleksiyonun tab'ını temin ettirdim. Bu koleksiyon kıymetsiz bir rehber gibi telakki edilmemelidir. Zira memleketimizde bu harabeler ve eski medeniyetlerin kıymetli âsârı hakkında tedvin olunmuş hiçbir kitap yoktur. Binaenaleyh bu koleksiyon ve diğer tedabir, Osmanlı âsâr-ı atika mütebassısları zümresine ve tetkik seyahatlerine pek kıymetli muavenetler edecektir..."

Önsözün ardından kitap, levha numaraları ve atlarında bilgi verilen yerlerin isimleri ile karşı sayfada bulunan siyah - beyaz fotoğraflarla sürmektedir. Eserde konu edilen yerlerden, o günün zor şartlarında

Prof. Dr. Wiegand'ın oldukça geniş bir coğrafyada ekibiyle birlikte belgeleme çalışması yaptığı ve çalışmalarına dair raporları Cemal Paşa'ya sunduğu anlaşılmaktadır. Prof. Dr. Wiegand dışında ekipte Ernst Emil Herzfeld, Dr. Karl Wulzinger, Larsson ve M. Sobernheim isimleri yer almaktadır.

Kitabın fotoğrafla okura sunduğu levhaların bazıları şunlardır; Sina Yarımadasının Batı Tarafındaki Feyran Vadisi Vahası, Musa Vadisi, Petra, Arabistan Medain-i Salih Yakınında Nebatiler Döneminden Kalma Kaya Mezarları, Doğu Ürdün'deki Amman, Kudüs-ü Şerif, Beytü'l Lâhim'de Mevlid-i İsa Kilisesi, Tortosa (Tartus), Antakya'da Bulunan Simon Kalesi, Halep, Şam, Tedmür (Palmyra), Baalbek, Cerş (Gerasa), Busra ve Lazkiye. Tüm bunlar, kısa bilgiler ve fotoğraflarla verilmektedir. Arkeolojinin konusu olan eserler incelendiği gibi Sanat Tarihi'nin konusu olan eserler de kitabın kapsamı içine alınmaktadır.

Seçilen yerlerin sırasıyla verilmesinin ardından "Bibliyografya" gelmektedir. Bibliyografya, kitabın hem yazarı ve hem de günümüzdeki yayıncısının kaynak olarak kullandığı eserleri kapsamaktadır. En arkada yer alan "İndeks", eserdeki özel isimlerin bulunmasında kolaylık sağlamaktadır.

Eserin içinde ilginç bilgiler yer almaktadır ve örneğin Palmyra'da, Cemal Paşa'nın emriyle 1917'de sütunlu caddede restorasyon çalışması yapıldığı anlaşılmaktadır. Öte yandan İngilizlerin bölgedeki tarihî eserlere saygı göstermeksizin bombalayarak tahrip ettikleri bilgisi de verilmektedir. Yine Suriye'de Cerş (Ceraş – Gerasa) harabeleri yakınında oldukça büyük nüfus barındıran bir Çerkes köyünün Osmanlı Devleti tarafından kurulduğu da belirtilmektedir. Kitapta Musevî, Hıristiyan ve Müslümanların mukaddes kabul ettiği mimarî eserler de çeşitli bilgilerle ve mutlaka fotoğraflarla okura sunulmaktadır.

Bu ilginç eser, günümüz Türkçesiyle yayınlandığından dili okur için anlaşılırdır. Ancak meraklı okurların söz konusu eserin Osmanlı Türkçesine müdahale edilmemiş halini de okumak isteyeceklerini düşünüyoruz. Osmanlı Devleti'nin son yıllarının en güçlü isimlerinden biri olan Cemal Paşa'nın savaşın en zor zamanlarında bile böylesi bir çalışma yapılmasını istemesi ve üstelik Berlin'de basılması için maddi destek vermesi, kitabı daha özel bir yere taşımaktadır.

Cemal Paşa, hatıratında kitabın ne şekilde hazırlandığını belirttikten sonra "...Bundan birkaç ay evvel neşredilen albüm, Avrupa irfan âleminde pek ziyade rağbete mazhar oldu. Birçok gazeteler, albüm hakkında takdîrkâr makaleler yazdılar..." demektedir.

Geniş Osmanlı coğrafyası içinde arkeolojik alanlara dair o dönemde bilinenlerin aktarıldığı kitap, kapsamına aldığı eserlere ait bilgilerin yanı sıra yüz yıl evvelki hallerini fotoğraflarla bugüne taşıması bakımından özellikle ilgi çekicidir.